

Британ Ю. А.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ, ЩО НАВЧАЮТЬСЯ У ВИШАХ УКРАЇНИ

У статті на підставі визначеної пріоритетності компетентнісного підходу до забезпечення вищої освіти в Україні схарактеризовано суть здоров'язбережувальної компетентності. Аналіз праць науковців дозволив визначити здоров'язбережувальну компетентність фахівця як одну з ключових компетентностей, що створює передумови для формування інших компетентностей. Здоров'язбережувальну компетентність розкрито як інтегральну якість особистості, котра проявляється в її загальній здатності та готовності до здоров'язбережувальної діяльності щодо власної особистості й інших. Визначено компоненти здоров'язбережувальної компетентності, пов'язані з фізичним, соціальним, психічним та духовним здоров'ям. Окреслено один з напрямів вирішення проблеми підготовки студентів-іноземців – формування їхньої здоров'язбережувальної компетентності, що є актуальною і малодослідженою українськими науковцями. Визначено й узагальнено особливості здоров'язбережувальної компетентності студентів-іноземців відповідно до її компонентів. Окреслено перспективи дослідження проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності іноземних студентів, що навчаються у вищих навчальних закладах України.

Ключові слова: *здоров'язбережувальна компетентність, компоненти, студент-іноземець, особливості здоров'язбережувальної компетентності студентів-іноземців, професійна підготовка, вища освіта України.*

Британ Ю.А. Здоровьясохраняющая компетентность иностранных студентов, обучающихся в вузах Украины. *В статье на основании определенной приоритетности компетентностного подхода к обеспечению высшего образования в Украине охарактеризована сущность здоровьесберегающей компетентности. Анализ работ ученых позволил определить здоровьесберегающую компетентность специалиста как одну из ключевых компетентностей, что создает предпосылки для формирования других компетенций. Здоровьесберегающая компетентность раскрыта как интегральное качество личности, которое проявляется в его общей способности и готовности к здоровьесберегающей деятельности в отношении собственной личности и других. Определены компоненты*

здоровьесберегающей компетентности, связанные с физическим, социальным, психическим и духовным здоровьем. Определено одно из направлений решения проблемы подготовки студентов-иностранцев - формирование их здоровьесберегающей компетентности, является актуальной и малоисследованной украинскими учеными. Определены и обобщены особенности здоровьесберегающей компетентности студентов-иностранцев в соответствии с ее компонентами. Определены перспективы исследования проблемы формирования здоровьесберегающей компетентности иностранных студентов, обучающихся в высших учебных заведениях Украины.

Ключевые слова: здоровьесберегающая компетентность, компоненты, студент-иностранец, особенности здоровьесберегающей компетентности студентов-иностранцев, профессиональная подготовка, высшее образование Украины.

Britan Yu.A. Health Saving Competence of Foreign Students Studying at the Higher Educational Establishments of Ukraine. The article is described the essence of health saving competence with certain priority competency based for the Ukraine higher education providing. The analysis of scientists' works is allowed to define the health saving competence of specialist as one of a key competence that creates background for other competencies formation. The health saving competence is exposed as integral quality of personality that shows up in its general capacity and readiness for the health saving activity to the own personality and other regard. The components of the health saving competence were related, it are connected with the physical, social, psychical and spiritual health. One of the problem decision preparation way for students-foreigners is certain forming their health saving competence, it is an actual and scantily explored for the Ukrainian scientists. The feature of health saving competence of students-foreigners in accordance with their components are certain and generalized. The prospects of problem research formation of foreign students' health saving competence studying in higher educational establishments of Ukraine are certain.

Keywords: health saving competence, components, foreign student, features of health saving competence of students-foreigners, professional preparation, higher education of Ukraine.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Незадовільний стан здоров'я сучасної молоді зумовлений зокрема зневажливим ставленням підростаючого покоління до основних норм здорового способу життя. Це стає глобальною проблемою, оскільки призводить до зменшення чисельності населення планети, зниження загального рівня фізичного та психічного здоров'я людства, а отже викликає занепокоєння. Незважаючи на

визнання здоров'я однією з найважливіших людських цінностей, без культивування якої неможливо досягти покращення в жодній сфері життєдіяльності, кожного року відповідними організаціями визначається погіршення загального стану фізичного і психічного здоров'я.

Вплив негативних чинників неможливо передбачити і повністю подолати, або уникнути через їхній комплексний характер. У зв'язку з цим, сучасною політикою прогресивних демократичних держав, зокрема в освітній галузі, нагальним завданням і пріоритетним напрямом стає пошук шляхів збереження здоров'я молодого покоління через формування потреби студентської молоді в здоровому способі життя, формування культури здоров'я, потреби піклуватися про нього, культивування цінностей здоров'язбережувальної діяльності тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Формування здорового способу життя, культури здоров'я студентської молоді під час професійної підготовки за різними напрямками висвітлюється у працях О. Гладощук, Н. Завидівської, Л. Кривошеєвої, І. Смолякової, Л. Соколенко, О. Соколенко та ін. Студентська молодь, що приїздить до України на навчання з метою здобуття готовності до виконання певних професійних функцій, представляє собою окрему категорію, на яку спрямовані небагаточисельні дослідження сучасних науковців. Проте така категорія у світлі виявлення й розв'язання проблем, що виникають під час професійної підготовки в умовах вишів України, постає як перспективна.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема виявлення суті і особливостей здоров'язбережувальної компетентності іноземних студентів не була предметом наукових досліджень, проте представляє актуальність.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування суті здоров'язбережувальної компетентності студентів-іноземців, що здобувають вищу освіту в навчальних закладах України.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі професійної підготовки майбутнього фахівця пріоритетним визначено компетентнісний підхід. У зв'язку з цим, триває процес виокремлення, узагальнення й обґрунтування суті ключових компетентностей, що створюють базис готовності фахівця до належного виконання професійних функцій. За результатами діяльності робочої групи з питань запровадження компетентнісного підходу, створеної в рамках проекту ПРООН «Освітня політика та освіта «рівний – рівному», запропоновано такий перелік ключових компетентностей, необхідних особистості: вміння вчитись (навчальна), громадянська, загальнокультурна, компетентність з інформаційних та комунікаційних технологій, соціальна, підприємницька, здоров'язберігаюча (або здоров'язбережувальна) [9].

Отже, науковцями, враховуючи зарубіжний досвід розвитку освіти, як одну з ключових компетентностей майбутнього фахівця будь-якої галузі, що створює передумови для формування інших, виокремлено «здоров'язбережувальну компетентність». Цей термін отримав поширення і теоретичне обґрунтування суті і наповнення змісту завдяки сучасним науковцям. Так, дослідження здоров'язбережувальної компетентності як соціально-педагогічної проблеми, забезпеченням сформованості якої слід опікуватися, починаючи з раннього віку, представлено у працях Т. Андрющенко [1], О. Антонової [2], Н. Зимовець [7], Н. Поліщук [2] та інших.

Варто відзначити, що здоров'язбережувальна компетентність постає однією з базових соціально значущих компетентностей особистості як члена суспільства і майбутнього фахівця певної професійної галузі. Безперечно, така компетентність має особливе значення для представника педагогічної професії як складника його професійної компетентності, на що звертали увагу в дослідженнях В. Бобрицька, Ю. Бойчук, М. Гончаренко та інші. Науковці однак не визнали сформованості здоров'язбережувальної компетентності

вчителя обов'язковою умовою і провідним чинником забезпечення формування культури здоров'я учнів.

Проте така компетентність є соціально й професійно значущою для представників і інших професій. Так, Н. Башавець розглянуто питання формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх економістів [3]. Дослідник розкриває проблему виховання студента-економіста як культурної особистості, яка визначає власне здоров'я як цінність, а здоров'язбережувальні дії вважає засобом досягнення соціального успіху.

Проведений термінологічний аналіз дозволяє стверджувати, що в більшості наукових джерел «здоров'язбережувальна компетентність» трактується як інтегральна якість особистості, котра проявляється в загальній здатності та готовності до здоров'язбережувальної діяльності. Вона ґрунтується на інтеграції знань, умінь, навичок, ціннісних ставлень особистості, спрямованих на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я – власного та оточення [8]. Здоров'язбережувальна компетентність охоплює низку життєвих навичок (компетентностей), що сприяють здоровому способу життя (фізичного, соціального, психічного та духовного) і виступають підставою для класифікації складників цього феномену.

Під час аналізу наукових досліджень проблеми підготовки студентів-іноземців у вищих навчальних закладах України виявлено досить незначну кількість наукових праць українських учених, які досліджували окремі питання цієї проблеми: мовну, адаптаційну, соціальну, культурну підготовки. Так, з моменту вступу до українських вишів студенти потрапляють у незнайоме для них мовне, соціальне і національне середовище, до якого їм потрібно адаптуватися. Оскільки іноземці, що прибувають на навчання до України, повинні пристосуватися не лише до умов навчання в університеті, до специфіки проживання в гуртожитку, а й до життя в чужій країні з нерідним мовним середовищем, науковці вдаються до пошуку і обґрунтування психолого-педагогічних умов їхньої адаптації.

Здоров'язбережувальну компетентність Ю. Бойчук характеризує як динамічний стереотип мислення, поведінки та діяльності, який сприяє збереженню і зміцненню здоров'я людини та визначає дбайливе ставлення до здоров'я оточуючих [4], а як компетенції, що входять до її складу, визначає: компетенції з питань рухової активності; компетенції з питань харчування; компетенції з питань ендоекології організму, тобто стану внутрішньої екології від якого залежать будь-які життєві прояви людини як біосистеми; компетенції з питань психоемоційної активності [5].

Через причини об'єктивного і суб'єктивного характеру процеси перетворень у професійній підготовці іноземних студентів в Україні, що базувалася на розроблених за радянських часів засадах, відбуваються досить повільно і в значній мірі суперечливо. Разом із тим, спроби змінити становище, що склалося в системі підготовки кадрів для зарубіжних країн, шляхом усунення виявлених недоліків, удосконалення окремих її ланок, пошуку нових форм організації навчально-виховної роботи, запропонованих сучасними українськими дослідниками, не принесли бажаних результатів. Науковці і практики це пов'язують з тим, що розв'язання існуючих суперечностей, що виявилися в чинній системі фахової підготовки іноземних студентів, вимагає не корегування окремих її елементів, а пошуку принципово нового підґрунтя та підстави її становлення, зокрема з урахуванням досвіду країн, де цей процес здійснюється більш ефективно і оптимально. У зв'язку з цим, постає питання не тільки щодо виявлення проблем у функціонуванні системи професійної підготовки іноземних студентів як кадрів для різних галузей зарубіжним країн, але й комплексного аналізу причин їх виникнення.

Такий напрям вирішення проблеми підготовки студентів-іноземців як формування їхньої здоров'язбережувальної компетентності в дослідженнях українських науковців не висвітлювався. Проте він є актуальним, зокрема й через необхідність подолання визначених нами суперечностей [6].

Саме здоров'язбережувальна компетентність студента, котрий, залишивши рідну країну з метою здобуття вищої освіти в Україні і потрапивши в нові для нього природні і соціокультурні умови, забезпечує укріплення і охорону здоров'я, підвищення якості його життя і працездатності під час навчання у виші. Особливістю здоров'язбережувальної компетентності студента-іноземця є відмінний від українських традицій досвід піклування про власне здоров'я, традиційно закладений родиною, вимогами і умовами організації освітньої галузі, рідної для студента іноземної країни на попередніх етапах його становлення як особистості і, можливо, фахівця. Так, сформоване ставлення студента-іноземця до харчування в нових умовах найчастіше вимагає корегування, спрямування на формування навичок дотримання режиму харчування; уміння складати харчовий раціон, ураховуючи реальні можливості та користь для здоров'я в нових умовах; уміння визначати й зберігати високу якість харчових продуктів. Важливу роль має забезпечення такого складника здоров'язбережувальної компетентності студента-іноземця як сформованість навичок рухової активності, зокрема засобами фізичного виховання, спорту, виховної роботи зі студентами, організації суспільно-корисної, волонтерської діяльності.

У нових для студента іноземної держави умовах необхідною є підвищена увага до сформованості санітарно-гігієнічних навичок, що забезпечують режим праці та відпочинку (вміння чергувати розумову та фізичну активності; вміння знаходити час для регулярного харчування й повноцінного відпочинку тощо).

На особливу увагу заслуговують життєві навички студента-іноземця, що сприяють соціальному здоров'ю: навички ефективного спілкування з носіями нерідної для студента культури, релігії тощо; навички поведінки, спільної діяльності та співробітництва в нових умовах.

Для студента-іноземця особливості має й складник здоров'язбережувальної компетентності, пов'язаний з духовним і психічним

здоров'ям: самоусвідомлення та самооцінка (позитивне ставлення до себе, інших людей, до життєвих перспектив; адекватна самооцінка); аналіз проблем і прийняття рішень; визначення життєвих цілей та програм; навички самоконтролю; мотивація успіху і тренування волі.

Ігнорування особливостей здоров'язбережувальної компетентності студентів-іноземців у вищих навчальних закладах України зумовлює виникнення проблем як у конкретної особистості студента, так і у студентського середовища, якому він перебуває, в цілому, а отже й зниження привабливості української вищої освіти для студентів з іноземних держав. Визначені особливості потребують урахування під час формування здоров'язбережувальної компетентності іноземців в умовах професійної підготовки в вищих навчальних закладах України.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок.

Подальшого дослідження потребує проблема визначення напрямів формування здоров'язбережувальної компетентності студентів-іноземців, що навчаються у вишах України, розробка умов забезпечення ефективності цього процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрющенко Т. К. Формування здоров'язбережувальної компетентності як соціально-педагогічна проблема / Т. К. Андрющенко // Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. - 2012. - № 7. - С. 123-127.
2. Антонова О.Є. Здоров'язберігаюча компетентність особистості як наукова проблема (аналіз поняття) // О.Є. Антонова, Н.М. Поліщук // Вища освіта у медсестринстві: проблеми і перспективи: зб. статей всеукраїнської науково-практичної конференції. – 10-11 листопада 2011. – Житомир : Полісся, 2011. – С. 27-31.
3. Башавець Н. А. Теоретико-методичні засади формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації студентів вищих економічних навчальних закладів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Н. А. Башавець; Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 40 с.
4. Бойчук Ю. Д. Компетентнісний підхід // Наукові підходи до наукових педагогічних досліджень : монографія / за заг. ред. докт. пед. наук, проф., чл.-кор. НАПН України В. І. Лозової. – Харків : Апостроф, 2011. – С. 188-216.

5. Бойчук Ю.Д. Сутність здоров'язбережувальної компетентності в контексті валеологічної парадигми / Ю.Д. Бойчук, А.В. Турчинов // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. пр. – 2015. – № 48-49 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.uipa.edu.ua/resources/problemi-inzhenerno-pedagogichnoji-osviti-zbirnik-naukovikh-prats-vipusk-48-49.html>
6. Британ Ю. А. Обґрунтування актуальності дослідження проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності студентів-іноземців у вищих навчальних закладах України / Ю.А. Британ // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. пр. – Х. : УПА, 2016. – № 50-51. – С. 308-314.
7. Зимовець Н. В. Соціально-педагогічні технології формування відповідального ставлення до здоров'я в учнівській молоді : автореф. дис.. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.05 – соціальна педагогіка. – Луганськ, 2008. – 21 с.
8. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В. Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.
9. Пометун О.І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В. Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.